

## Magyar katonák az Amerikai Egyesült Államok hadaiban<sup>1</sup>

*„A magyarokat besorozták Amerikában. (...) 1917. február 2. óta megszakadt a diplomáciai viszony Németország és az Unió között, márciusban velünk is hasonló lett a helyzet, amit a Németországnak küldött hadüzenet követett. (...) Behozták az általános védkötelezettséget. A magyarok is sorkötelesek Amerikában. 21–31 éves korig június 1. és 5. között, az idősebbeket július 6-tól kezdték sorozni. Aki egészséges volt, azt tekintet nélkül polgári hovatartozására, besorozták. Szeptember 1-én kezdődött meg a bevonulás. Jelenleg mintegy hatvanezer magyart képeznek ki az Unió hadseregében. Ezek és a még be nem vonultak remélik, hogy nem viszik őket a harctérre, hanem belső szolgálatban kapnak alkalmazást.”<sup>2</sup>*

A kiemelt idézet az Egri Újság 1918. február 9-i lapszámából származik. A cikk értelemszerűen propagandisztikus jellegű, hiszen az Egyesült Államok ellenséges ország volt az első világháború során, a sajtó pedig (legyen az hazai, vagy amerikai magyarok által fenntartott) természetes módon igyekezett az „óhaza” ügyét igazságosként feltüntetni, az ellenséges országokat pedig minél inkább befeketíteni.<sup>3</sup> Ennek megfelelően több csúsztatás, a tények eltúlzása szerepel benne, például a besorozottak számát, vagy a sorozás módját illetően, melyekre jelen tanulmány keretein belül még visszatérek.

Annyi azonban mindenképpen megfelel a valóságnak, hogy az Amerikai Egyesült Államok hadseregében valóban kerültek besorozásra, és szolgáltak is magyarok, akik ezzel igen érdekes helyzetbe kerültek, mivel könnyedén fennállt annak a lehetősége, hogy saját szülőhazájuk ellen is harcoljanak.

Az Nagy Háború azonban ebből a szempontból nem volt különleges, számos esetben szolgáltak bevándorló, köztük magyar önkéntesek az Egyesült Államok hadseregében már a 20. század előtt is.

---

<sup>1</sup> Jelen tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” című projekt keretében készült.

<sup>2</sup> Egri Újság 1918. február 9. Köszönet dr. Bartók Bélának, aki volt szíves felhívni a figyelmem erre az újságcikkre.

<sup>3</sup> Puskás Julianna: Kivándorló magyarok az Egyesült Államokban 1880–1940. Akadémiai, Bp. 1982. 303.



1. kép: Ellis Island, New York, NY

Az első képen a New York partjainál lévő Ellis Island látható, ami tulajdonképpen az amerikai bevándorlás szimbóluma. Ennek oka az, hogy a bevándorlókkal megrakott hajók legnagyobb része ide futott be. 1892 januárjában nyitotta meg kapuit mint beléptetési pont, és 1954. november 12-én zárták be. 1892 előtt New Yorkban Castle Garden szolgált a bevándorlók fogadására. 1990 szeptembere óta bevándorlási múzeumként üzemel. A 21. század elején az Egyesült Államok lakosságának több mint 40%-a rendelkezett olyan felmenőkkel, akik Ellis Island-en keresztül érkeztek az országba. Bár más városokban (pl. Boston, Philadelphia, New Orleans, Galveston vagy San Francisco) is voltak bevándorló-állomások, messze Ellis Island bonyolította a legnagyobb forgalmat.<sup>4</sup>

Az USA-t köztudomásúlag bevándorlók, pontosabban telepesek alapították, az állandó bevándorlás látta el munkaerővel, ami folyamatosan hozzájárult a nemzet épüléséhez is. A 19. század második felétől, de különösen az utolsó évtizedeiben, illetve a 20. század elején a magyarok is szép számmal megjelentek az ország partjainál letelepedési, de legalábbis munkavállalási szándékkal, egy jobb élet reményében. Jelen kutatás célja az, hogy a hadtörténet, a társadalomtörténet és mentalitástörténet határvonalain egyensúlyozgatva

---

<sup>4</sup> Carl L. Bankston III (szerk.): Encyclopedia of American Immigration. Salem Press, Pasadena, CA, USA. 2010. „Ellis Island” szócikk. 313–315.

feltárja a magyarok részvételét az első világháború amerikai hadseregében. A kvantitatív elemzés mellett további cél bemutatni azt az élményt, amit mindez jelentett a résztvevők számára. Ebben a rövid ismertető tanulmányban ízelítőt kívánok adni a magyarok amerikai katonai részvételéről. Elsőként röviden áttekintem az ország hadtörténetének fontosabb állomásait, külön kiemelve a jelentősebb magyar személyeket, majd kutatásom fő témájával, az első világháborúval is foglalkozom, néhány szóban bemutatva saját kutatási témámat is.

Elsőként tehát következzen az Egyesült Államok katonai történetének áttekintése és néhány alapvető információ az ország háborúiban részt vett magyarokat illetően. Az első, és leginkább meghatározó háború maga a függetlenségi háború volt, amely 1775-től 1783-ig tartott és végül az Amerikai Egyesült Államok megszületését eredményezte. Ez a háború katonai és társadalomtörténeti szempontból is igen fontos volt. Fontos megemlíteni ezzel kapcsolatban, hogy meglehetősen különbözött a szokványos európai háborúktól. Európában a háborúk elsősorban hatalmi harcok voltak: örökösödési háborúk, területszerző háborúk stb. Jelleget tekintve az amerikai függetlenségi háború esetében egy szabadságharcról volt szó, ám mégsem a szó klasszikus értelmében. Az amerikai kontinensre olyan európaiak érkeztek, akiknek elégük volt az óhazában fennálló viszonyokból. Elegendő volt az uralkodókból, az uralkodóházakból, a nemességből, a feudális viszonyokból, és úgy érezték, itt a maguk urai lehetnek, és többé senki sem kényszeríthet rájuk semmit. Ennélfogva ez éppen egy olyan háború, melynek célja az volt, hogy az „Újvilágban” ne lehessen többé európai jellegű háborúkat folytatni.

Ezt azért volt fontos megjegyezni, mert segít annak is a megértésében, hogy hogyan működött az USA hadserege, amelynek az egyik legfontosabb ismérve az volt, hogy nem létezett kötelező sorkatonaság.<sup>5</sup> Ez pedig a függetlenségi háborúból és az alkotmányból ered. A sorkatonaság intézménye ugyanis ellentmond az egyéni szabadságnak.<sup>6</sup> A sorozás egy európai élmény. Ezek az emberek nem azért hagyták ott az egyeduralkodókkal teli Európát, hogy aztán új hazájukban is rájuk kényszerítsenek olyan dolgokat, amiket nem akarnak megtenni. Az amerikai felfogás szerint nem lehet senkit semmire kényszeríteni, főleg nem olyasmire, ami az életébe is kerülhet. Ez az USA egyik alapelve. Később persze több esetben is, legfőképp a polgárháború idején, a szövetségi kormány kénytelen volt a sorozás intézményéhez folyamodni. Ezt óriási felháborodás övezte, több városban, pl. New Yorkban zavargásokhoz is vezetett

---

<sup>5</sup> Nancy Gentile Ford: *Americans All! Foreign-born Soldiers in World War I*. Texas A&M University Press, College Station, TX, USA. 2001. 45.

<sup>6</sup> Ford 2001: 46.

– különösen azért, mert a gazdagabbak pénzzel még ki is válthatták a regisztrálási kötelezettségüket.<sup>7</sup> Állandó sorkatonaság azonban nem létezett.

Ebből kiindulva megérthető, hogy a hadviselés teljesen önkéntes alapon zajlott szinte végig a 19. század folyamán. De miért jelentkeztek bevándorlók, köztük sok esetben magyarok is a hadseregbe, ha az nem volt kötelező? Ennek okai röviden két pontban foglalhatók össze. Az egyik egy ideológiai ok: sokan (nagy többséggel tisztek) úgy érezték, ebben a formában is harcolhatnak a szabadság és függetlenség eszméjéért (magyar, de főleg lengyel tisztek esetében ez talán különösen érthető). A másik egy sokkal prózaiabb ok: egyszerűen nem értettek semmi máshoz. Nem volt használható, piacképes szakmájuk, ami a megélhetést biztosíthatta volna számukra. Vida István Kornél Világostól Appomatoxig (sic!) című könyvében szemléletesen leírja, hogy például a '48-as menekült magyarok (a Kossuth-emigráció) zöme azzal szembesült, hogy gyakorlatilag éheznie kell, mert nem ért máshoz, csak a fegyverekhez, amikor viszont állásra jelentkeztek valahol, kinevették őket, mondván, annak a tudásnak semmiféle haszna nincs.<sup>8</sup>

Az 1820-as évek során kezdett megnőni a bevándorlók száma az amerikai hadseregben, mert az amerikai állampolgárok és a már ott született és szocializálódottaknak nem vonzó a katonai pálya. A gyorsuló gazdasági növekedés már sokkal magasabb béreket kínált a szakmával – és persze anyanyelvi tudással – rendelkező született amerikaiaknak, amihez képest a katonai zsoldok igen alacsonynak bizonyultak.<sup>9</sup>

1849-ben, a magyar önvédelmi háború leverése után néhány évvel a már említett Kossuth-emigráció is megérkezett. 1850-ben az Egyesült Államokban élő magyarok 45%-ának nem ismert a foglalkozása, 1855-ben pedig a New Yorkban élő 331 magyar közül mindössze 26% (85 fő) rendelkezett állással.<sup>10</sup> Sok magyarnak tehát egészen a polgárháborúig kellett várnia arra, hogy tudását kamatoztathassa. Nyilvánvalóan a kb. 2000 magyar menekült többsége nem volt katona, a polgárháborúban végül is dokumentálhatóan 120 magyar szolgált.<sup>11</sup>

A magyar történetírásban sokáig tartotta magát – főleg Ács Tibornak<sup>12</sup> és Vasváry Ödönnek<sup>13</sup> köszönhetően – az a romantikus kép, hogy ezek a magyar

---

<sup>7</sup> Szócikk az Encyclopaedia Britannica weboldalán.

<https://www.britannica.com/event/Draft-Riot-of-1863> (utolsó letöltés: 2016. 09. 13.)

<sup>8</sup> Vida István Kornél: Világostól Appomatoxig. (sic!) Magyarok az amerikai polgárháborúban. Akadémiai, Bp. 2011. 80–81.

<sup>9</sup> István Kornél Vida: Hungarian Americans. In: Alexander M. Bielakowski (szerk.): Ethnic and Racial Minorities in the U.S. Military. An Encyclopedia. I–II. ABC-CLIO, Santa Barbara, CA, USA. 2013. Vol. I:A–L. 311.

<sup>10</sup> Vida 2011: 46.

<sup>11</sup> Vida 2013: 312.

<sup>12</sup> Ács Tivadar: Magyarok az észak-amerikai polgárháborúban 1861–65. Pannónia, Bp. 1964.

katonák a szabadság eszméjéért és a rabszolgaság intézménye ellen küzdöttek, és ez motiválta részvételüket a polgárháborúban. Nincs azonban egyetlen olyan forrás egyik résztvevővel kapcsolatban sem, amely ezt igazolná. Sokkal inkább valószínű, hogy a rendszeres zsold mellett az amerikai demokratikus berendezkedés iránti rajongásuk lehetett a fő motiváló tényező.<sup>14</sup> Különösen annak fényében cáfolható a rabszolgaság eltörlése mint célkitűzés, hogy ezen magyarok mintegy 12%-a a Konföderáció soraiban szolgált, ami egyébként megfelelt a magyar lakosság északi és déli államok közötti megoszlásának.<sup>15</sup> Szintén sokáig élt a magyarok lelkes önkéntességével kapcsolatos mítosz is. Pivány Jenő<sup>16</sup> 1913-as munkájában azt állította, hogy a kb. 4000 fős magyar lakosságból mintegy 800-an jelentkeztek harcolni a polgárháborúban, a már említett Ács Tivadar pedig egyenesen az elképzelhetetlen 5000 főre tette a magyar résztvevők számát. A források azonban nem igazolják, hogy a magyarok száma meghaladta volna a nemzetiségek körében átlagosnak tekinthető, 10% körüli arányt.<sup>17</sup> Közülük néhány érdekesebb karakterrel még a későbbiekben foglalkozom.

1870 és 1898 között összesen 178 magyart számolhatunk össze a fegyveres erőknél, ebből 11 volt, aki a haditengerészet kötelékében szolgált.<sup>18</sup> A századfordulón aztán – a bevándorlás sosem látott felgyorsulásával törvényszerűen az önkéntesek száma is megnőtt, 1900 és 1914 között már kb. 1500-ra tehető a magyar jelentkezők mennyisége.<sup>19</sup> Ebben az időszakban (pontosabban 1900 és 1913 között) az amerikai bevándorlási statisztikák szerint több mint másfél millió,<sup>20</sup> a hivatalos magyarországi statisztikák szerint pedig több mint 1,17 millió<sup>21</sup> magyar vándorolt ki az Egyesült Államokba. Ezek alapján, ha az amerikai statisztikákhoz tartjuk magunkat, akkor a magyar kivándorlók 0,1%-a jelentkezett önkéntesként a hadseregbe. Ezzel a témával részletesebben, illetve más nemzetek (elsősorban németek, olaszok, csehek, szlovákok és románok) adatainak összevetésével egy másik tanulmányban foglalkozom.<sup>22</sup>

---

<sup>13</sup> Vasváry Ödön: *Lincoln's Hungarian Heroes. The Participation of Hungarians in the Civil War, 1861–65.* Washington D.C., USA. 1939.

<sup>14</sup> Vida 2011: 75.

<sup>15</sup> Vida 2011: 93.

<sup>16</sup> Pivány Jenő: *Hungarians in the American Civil War.* Dongó, Cleveland. 1913.

<sup>17</sup> Vida 2011: 93.

<sup>18</sup> Vida 2013: 314.

<sup>19</sup> Vida 2013: 314.

<sup>20</sup> Puskás 1982: 445–446.

<sup>21</sup> Puskás 1982: 446.

<sup>22</sup> Ambrus László: *Hungarian Soldiers In The U.S. Army During World War One.* (A tanulmány megjelenés alatt.)

Így aztán végül felsorolásunkban elérkezünk az első világháború idejéhez, mely alatt több mint 3000 magyar szolgált az amerikai hadseregben, tehát bőségesen alulmúlták az Egri Újság számításait.<sup>23</sup>



2. kép: Kováts Mihály (1724–1779)

Csak röviden pár, az amerikai hadtörténetben kulcsszerepet betöltött, érdekesebb magyar hősről. A 2. képen látható Kováts Mihály<sup>24</sup> huszárezredes

<sup>23</sup> Vida 2013: 315.

<sup>24</sup> Személyének egy teljes kötetet szentelt Zachar József hadtörténész, aki egyébként számos, idegen hadakban szolgált magyar katonatiszt történetét megírta. Póka-Pivny Aladár – Zachar József: Az amerikai függetlenségi háború magyar hőse. Kováts Mihály ezredes élete 1724–1779. Zrínyi, Bp. 1982. A Pulaski-légióban betöltött szerepét külön is tárgyalja egy tanulmányban. Zachar József: Kováts Mihály és Kazimierz Pulawski. Magyar-lengyel fegyverbarátság az ó- és újvilágban. In: Besze Tibor–Miskei Antal (szerk.): A tudós tanár. Tanulmánykötet a 60 éves Gebei Sándor profesz-



Karcagon született 1724-ben, és a Dél-Karolina állambeli Charleston ostrománál esett el 1779-ben az amerikai függetlenségért folytatott harcban. Személyének kiemelkedő a jelentősége az amerikai hadtörténelemben, mivel ő alkotta meg az amerikai lovasság (U.S. Cavalry) legelső szabályzatát, amelynek alapján a Függetlenségi Háború összes lovas egységét megszervezték és kiképezték. Halálának napja, május 11-e 1955 óta nemzeti emléknap az amerikaiak számára.

Szintén kiemelendő Korponay Gábor százados, aki Kassán született 1809-ben, és Philadelphiában halt meg 1866-ban, a polgárháború idején. Vannak említések arról is, hogy West Pointban (az amerikai katonai akadémián) katonai taktikát is oktatott, de erről nincsenek hiteles források, arról viszont vannak, hogy tánciskolát működtetett az Egyesült Államokban, illetve hogy a polgárháború során sokat tett a katonai morál javításáért tábori színházak és sportesemények szervezésével.<sup>25</sup> Az 1840-es évek elején érkezett az Egyesült Államokba. Az 1846–48-as mexikói–amerikai háborúban lovassági századosként (kapitányként) szolgált, többek között sorozó tiszti beosztásban is. Fia, Korponay István szintén szolgált a polgárháborúban, a 28. pennsylvaniai gyalogezredben.<sup>26</sup>

1848 júliusában történt egy érdekes esemény, amely az ő nevéhez fűződik, és *Gabriel's Barbecue* néven bevonult az amerikai hadtörténelembe.<sup>27</sup> Santa Fe felé indítottak útnak egy lovassági századot, amelynek lábasjóságokat kellett egy erődből a városba eljuttatni. Ezek közül viszont elkóborolt egy jelentős csoport, melynek keresésére Korponay lovassági egysége (egy db tarack típusú 6 fontos löveggel) indult azzal a paranccsal, hogy amennyiben indiánok kezére került az állomány, akkor erővel vegye vissza. A hosszas keresésben elfáradt egység az Arkansas folyó partján ütött tábort, és reggel vették észre, hogy a másik parton kb. 600 fős komancs csapat próbál átkelni, akik meghallva a hajnali ébresztő kürtszót, a lovas egység megtámadása mellett döntöttek. Kölcsönös lövöldözés kezdődött, de mivel a folyó másik partja erdős volt, így a komancsok élvezték a taktikai előnyt. Korponay ekkor utasítást adott a hatfontos tarack bevetésére. Kartácstűzzel próbálkozott, ami a távolság miatt nem volt hatékony, ezután viszont előkerültek a hatfontos ágyúgolyók, amelyeket általában élő erőkkkel szemben nem szoktak alkalmazni, kizárólag ostromhoz. Arra azonban jó volt, hogy ráijesszen a komancsokra, majd néhány lövés után meg is futamította őket. Korponay lovasegysége átkelt a folyón és üldözőbe

---

szor tiszteletére. Acta Academiae Agriensis. Nova Series Tom. XXXIV. Sectio Historiae. Líceum, Eger. 2007. 127–155.

<sup>25</sup> Vida 2011: 207–208.

<sup>26</sup> Vida 2011: 208–209.

<sup>27</sup> A történet leírása a Santa Fe „ösvény” történetének feldolgozásával, illetve hagyományörzéssel foglalkozó alapítvány, a Santa Fe Trail Research Site internetes oldalán olvasható: <http://www.santafetrailresearch.com/research/gabriels-barbeque.html> (utolsó letöltés: 2016. december 9.)

vette a komancsokat, közben is több lövést is leadva a tarackkal. Utolérni ugyan nem sikerült őket, de a nyomukat követve ráakadtak a táborukra, ahol a reggelire főzött bölényhús érintetlenül hevert a kondérokban. Korponay kiadta az utasítást: élesszék fel a tüzet és fejezzék be az étel elkészítését, majd fogyasszák el. Ez az esemény tehát a Gabriel's Barbecue, azaz, ha magyarosítani akarjuk, „Gábor kerti sütögetése”. A hősi halál sajnos nem adatott meg Korponaynak, mert egy súlyos sérülés miatt kényszerből le kellett szerelnie, majd 1866 februárjában, otthonában érte a halál.<sup>28</sup>



3. kép: Korponay Gábor (1809–1866)

---

<sup>28</sup> Vida 2011: 208.



Pusztán a teljesség igénye nélkül érdemes megemlíteni Pollereczky Jánost, a függetlenségi háború hőst, akiről egyébként szintén Zachar József hadtörténész írt remek tanulmányt a *Hadtörténelmi Közlemények* hasábjain.<sup>29</sup> Szintén említésre méltó Mihalóczy Géza, a Lincoln Lövészei nevű gyalogos-egység parancsnoka. De a témában rendszeresen felmerül Estván Béla ezredes neve is, aki az 1863-as bestseller, a *War Pictures from the South* szerzője. Ő egy különösen érdekes alakja a magyar–amerikai közös történelemnek, mivel róla kiderült, hogy nemzetközi csaló volt, aki önmagát nevezte ki ezredessé és a személyes meggazdagodás céljából lovagolta meg a polgárháborús hullámot. Minden valószínűség szerint még csak nem is volt magyar, egy osztrák szerencselovag volt, akinek saját maga által felvázolt dicsőséges katonai pályafutása semmiféle dokumentummal nem igazolható, és állítása szerint nagyon nehezen tudott azonosulni a Konföderáció eszméivel, ugyanakkor alázatos levélben, a déliek sikereiben bízva kért engedélyt Jefferson Davistól<sup>30</sup> egy légió felállítására.<sup>31</sup>

Ritkán emlegetett téma a magyarok részvételéről a Konföderáció hadseregében, ami szintén nem tartozik a korszak kutatóinak kedvelt kérdései közé annak kínos mivolta miatt. A déli államok oldalán – mint már említettem – a polgárháborúban részt vett magyar katonák 12%-a harcolt. Az eleve alacsony létszámuk miatt ez természetesen nem jelent reprezentatív mintát.<sup>32</sup> Ugyanakkor több érdekes tendencia is mutatkozik. Például az Unió oldalán harcoló magyarok nagy arányban léptek be, és még nagyobb arányban szereltek le tiszti rangban, míg a Konföderáció magyar katonáinak többsége közlegényként fejezte be a háborút. A két legmagasabb rangot elért magyar a már említett Estván Béla és egy szintén ellentmondásos figura, Adler Adolf ezredes volt, aki katonai pályája alatt szintén többször állított valótlan magáról és érdemeiről (például a magyar szabadságharcban betöltött szerepéről) és több ízben ült börtönben is a polgárháború alatt.<sup>33</sup> Érdekesebb példa még a Texas állambeli Galveston városában élő Benjamin Varga, akinek mind a négy fia végigharcolta a háborút különböző texasi ezredekben, és mindannyian közlegényként szereltek le.<sup>34</sup>

A 18–19. századi háborúk érdekesebb magyar résztvevői után térjünk át az első világháború időszakára. A „Nagy háborúban” az USA sokáig semleges félként, de az Antantot támogatva jelent meg. Az ország hadba lépését általában a Lusitania nevű, brit zászló alatt hajózó civil gőzös elsüllyesztéséhez kötik. A

---

<sup>29</sup> Zachar József: Pollereczky János őrnagy az amerikai forradalmi függetlenségi háborúban. *Hadtörténelmi Közlemények* 27. (1980/2). 293–310.

<sup>30</sup> Jefferson Davis (1808–1889) az Amerikai Konföderációs Államok elnöke volt a polgárháború idején.

<sup>31</sup> Róla bővebben, alapos kutatásokkal alátámasztva lásd: Vida 2011: 141–159.

<sup>32</sup> Vida 2011: 109.

<sup>33</sup> Vida 2011: 198–200.

<sup>34</sup> Vida 2011: 109–112.

hajót valóban német U-Boot-ok süllyesztették el, valóban figyelmeztetés nélkül. Az is igaz, hogy a több mint 1200 áldozat között 128 amerikai állampolgár is volt, ami nagy felháborodást okozott az USA-ban. (Ugyanakkor utólag kiderült, hogy szállított 173 tonna hadianyagot is.) Ez még nem eredményezte az USA hadba lépését, viszont kétségtelenül elmérgesítette a német–amerikai viszonyt. Mindemellett az amerikai közvélemény ellenezte a brit blokádot is. Jogtalannak és felháborítónak tartották ugyanis, hogy a britek nélkülözésre kényszerítik a német népet, csak azért, mert a kormányaik éppen hadban állnak egymással. Az amerikaiak számára nehezen volt értelmezhető, hogy a háterszágnak miért kell bűnhődnie a háborús események miatt.<sup>35</sup>

Két évvel később, 1917-ben az Egyesült Államok mégis belépett a háborúba, ez pedig főként saját érdekeinek és biztonságának veszélyeztetett helyzetbe kerülése miatt történt. Az amerikai hadba lépés okait három pontban lehet összefoglalni. Elsőként 1917 januárjában Németország bejelentette a korlátlan tengeralattjáró-háborút. Természetesen ez már az amerikai érdekek konkrét megsértése volt. Nem sokkal később, februárban a titkosszolgálat birtokába került egy titkos diplomáciai levél, melyben Alfred Zimmermann német külügyminiszter szövetséget ajánlott Mexikónak az USA ellen. Márciusban ráadásul az orosz cári rendszer is megbukott. Ez volt az utolsó mozzanat, ami arra sarkallta Wilson elnököt, hogy az Egyesült Államok belépjen a háborúba, hiszen a felszínen úgy tűnt, Oroszországban demokratikus rendszer van alakulóban, melynek védelmében – az autokratikus rendszerekkel szemben – fel kell lépnie.<sup>36</sup> Ráadásul ezalatt német tengeralattjárók több amerikai hajót is elsüllyesztettek.<sup>37</sup> Mindezek hatására Wilson 1917. április 2-án jelentette be a Kongresszus előtt a „német militarizmus” elleni hadba lépést, mert az „fenyegeti a világbékét és a civilizációt” is.<sup>38</sup>

A háborúban való részvételhez szükséges katonai erő felállítását sorozáson keresztül kívánták megvalósítani. A fontos kérdés az volt, hogy vajon a bevándorlók tudnának-e, szándékoznának-e, vagy egyáltalán kellene-e nekik szolgálni, illetve hogyan lehet meghatározni az alkalmasságukat.

Lényeges fogalom a magyar katonai részvétellel kapcsolatban Selective Service Act nevű törvény. Az 1917 májusában hozott törvény<sup>39</sup> négy csoportra

---

<sup>35</sup> Akira Iriye: *The Cambridge History of American Foreign Relations. Vol. III. The Globalizing of America, 1913–1945.* Cambridge University Press, Cambridge. 1993.

<sup>36</sup> Iriye 1993: 40–41.

<sup>37</sup> Paul Johnson: *Az amerikai nép története.* Akadémiai, Bp. 2016. 638.

<sup>38</sup> Iriye 1993: 42.

<sup>39</sup> A Selective Service Act tulajdonképpen az Amerikai Egyesült Államok első világháborús hadba lépését alapvetően meghatározó törvény volt. Felhatalmazta a szövetségi kormányt, hogy újoncokat sorozzon be a hadseregbe, szabályozta a besorozandók körét, számát, és minden más, a hadba lépéshez szükséges körülményt. A polgárháború óta ez volt az első alkalom az USA történetében, hogy az elnök országos sorozást ren-

osztotta a bevándorlókat. A törvény betűje szerint megkülönböztettek „diplomatic”, vagyis diplomáciai, „declarant”, azaz bejelentett, más szóval letelepedési engedélyért folyamodott, vagy azzal rendelkező, „nondeclarant”, vagyis letelepedési engedéllyel nem rendelkező és „enemy”, azaz ellenséges (országból származó) idegeneket.<sup>40</sup> A törvény pozitív fogadtatásban részesült, mert eltörölte annak a lehetőségét, hogy bárki pénzzel kiválthassa magát a sorozási kötelezettség alól.<sup>41</sup>

A törvény magyarokat érintő szakasza természetesen az ellenséges idegenekre vonatkozó rész. Ez kimondta, hogy ellenséges államokból származó bevándorlókat nem kényszeríthetnek (értsd: nem hívhatnak be) katonai szolgálatra, mivel ezáltal a saját honfitársaik elleni harc kellemetlen helyzetbe hozná őket. Ugyan a törvény világosan határozta meg a kategóriákat, mégis számos probléma felmerült a gyakorlatba ültetése során. Ezek között a kvótarendszer egyenlőtlenségei és a semleges, illetve szövetséges államokból származók behívása körüli diplomáciai aggályok mellett például az is megjelent, hogy számos „ellenséges idegen” jelentkezett önként, hogy az Egyesült Államok seregében szolgálhasson.<sup>42</sup> Fontos probléma volt tehát annak megállapítása, hogy kik azok, akik a regisztráltak közül valójában alkalmasak a katonai szolgálatra.

A sorozásra, vagy „draft”-ra való jelentkezés az úgynevezett „Draft Registration Card”-ok kitöltésével történt. A Selective Service Act felhatalmazta a Wilson elnököt, hogy ezen a módon növelje meg az Egyesült Államok katonai erejét, ennek eredményeképp pedig minden 18 és 45 éves kor közötti férfi, aki az USA területén él, köteles volt regisztrálni a sorozásra, függetlenül attól, hogy amerikai állampolgár-e, vagy sem. Természetesen nem mindenki került besorozásra a regisztráltak közül, illetve akadtak, akik szolgáltak a hadseregben anélkül, hogy regisztráltak volna.<sup>43</sup> A regisztrációnak három szakasza volt.

- First Registration – az első regisztráció, amely 1917. június 5-én zajlott. Ekkor azon 21 és 31 év közötti férfiaknak kellett jelentkezniük, akik 1886. június 6. és 1896. június 5. között születtek.
- Second Registration – a második regisztráció. Ez 1918. június 5-én volt, azok számára, akik 1896. június 6. és 1897. június 5. között szü-

---

delt el. Bővebben:

[http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/selective\\_service\\_act](http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/selective_service_act)

(utolsó letöltés: 2017. február 7.)

<sup>40</sup> Ford 2001: 52.

<sup>41</sup> Blankston 2010: 716. World War I szócikk.

<sup>42</sup> Ford 2001: 52.

<sup>43</sup> US National Archives and Records Administration (NARA) – az amerikai levéltári rendszer hivatalos honlapja. <https://www.archives.gov/research/military/ww1/draft-registration> (utolsó letöltés: 2017. január 25.)

lettek. Azok, akik az első lehetőségnél elmulasztották a regisztrációt, és még nem álltak szolgálatban, ismét lehetőséget kaptak, büntetés nélkül. 1918. augusztus 24-én egy pótregisztációs napot tartottak, ahol azok jelentkezhettek, akik június 5. óta betöltötték a 21-et.

- Third Registration – a harmadik regisztráció, amelyet 1918. szeptember 12-én tartottak. Itt a 18 és 21, valamint a 31 és 45 közötti férfiaknak kellett jelentkezniük, akik az 1872. szeptember 11. és 1900. szeptember 12. között születettek közül kerültek ki.<sup>44</sup>

Az Egyesült Államokban 1917 és 1918 között élő regisztráció-köteles férfiak kb. 98%-a töltötte ki a regisztrációs kártyákat, ami közel 24 millió db dokumentumot jelent.<sup>45</sup> Ebből mindössze 1254 érdekes a kutatásom szempontjából, legalábbis a munka első szakaszában.

Form 1		REGISTRATION CARD		No. _____	
1	Name in full _____ (Given name) (Family name)	Age in Years _____			
2	Home Address _____ (No.) (street) (city) (state)				
3	Date of birth _____ (month) (day) (year)				
4	Are you (1) a natural-born citizen, (2) a naturalized citizen, (3) an alien, (4) or have you declared your intention (specify which)? _____				
5	Where were you born? _____ (town) (state) (nation)				
6	If not a citizen, of what nation are you a citizen or subject? _____				
7	What is your present trade, occupation, or office? _____				
8	By whom employed? _____ Where employed? _____				
9	Have you a father, mother, wife, child under 12, or a sister or brother under 12, solely dependent on you for support (specify which)? _____				
10	Married or single (which)? _____ Race (specify which)? _____				
11	What military service have you had? Rank _____ branch _____ years _____ Nation or State _____				
12	Do you claim exemption from draft (specify grounds)? _____				
I affirm that I have verified above answers and that they are true.					
_____ (Signature or Mark)					

4. kép: Draft Registration Card – minta

<sup>44</sup> Uo.

<sup>45</sup> Uo.

Ezek a regisztrációs lapok adják a kutatás egyik alapkövét, mivel számos életrajzi adattal szolgálnak az alanyokról, akik így könnyen azonosíthatóvá válnak a további forrásokban (anyakönyvek, népszámlálások, utaslisták, honosítási anyagok stb.).<sup>46</sup> A forrás mintadarabja látható a 4. képen.

A kutatás, melynek fő forrásait ezek a regisztrációs kártyák jelentik, egy Microsoft Access adatbázisra épül, amely lehetővé teszi, hogy részletes életrajzokat tudjunk készíteni az első világháború során az USA hadseregébe került magyarokról. Ezáltal a kutatás beilleszkedik az amerikai hadtörténet magyar résztvevőinek történetével foglalkozó szakirodalomba, és annak egy eddig feltáratlan szakaszát próbálja meg megismerni és ismertetni.

---

<sup>46</sup> A forrásokhoz való hozzájutás, az Amerikai Nemzeti Levéltár New York-i fióklevéltárában (National Archives at New York City) való kutatás az EFOP-3.4.2-VEKOP-15-2015-00001 Campus Mundi – felsőoktatási mobilitási és nemzetköziesítési program segítségével valósult meg.